

ANTWERPEN - In 1980 moest regisseur Hazim Kamaledin zijn thuisland Irak ontvluchten. Hij belandde in België, waar hij bleef theatermaken. Na een kwarteeuw ballingschap en de val van dictator Saddam Hussein ging hij terug naar Bagdad, en maakte er met Iraakse acteurs De Tochten. Die voorstelling is vanavond te zien in Monty.

Iraakse acteurs spelen 'De Tochten' na Bagdad in Monty

Hazim is gelukkig maar moe. Hij heeft net een dag technische repetitie achter de rug in Monty voor de voorstelling van vanavond. "Maar ik ben ook nog vertaler, regisseur, begeleider - en soms vader - van de tien Iraakse acteurs die op het podium staan", lacht hij.

Hazim Kamaledin is een gedreven theatermaker met een uitgesproken engagement. Die passie kwam hem duur te staan in het Irak van Saddam Hussein. Voor zijn toneelstuk De koning is dood werd hij, toen een jonge twintiger, ter dood veroordeeld. "Het was vreemd om nu opnieuw in Bagdad theater te maken. De zeshonderd artiesten die aan het Nationaal Toneel werkten, hadden al die tijd propagandatheater voor Saddam gemaakt en ze waren bang dat ik hen beschouwde als collaborateur. Toen ik de tien geselecteerde acteurs vroeg om materiaal aan te dragen voor De Tochten, moest ik nog andere taboes doorbreken. Ik vroeg ze namelijk om te praten over religie, politiek en seksualiteit. Dat waren onderwerpen waar je in de dictatuur absoluut niet over kon praten."

Er waren nog meer belemmeringen. "Het land is kapot gemaakt door corruptie. De mensen van het Nationaal Toneel waren bijzonder bang dat we dingen zoals kostuums van hen zouden stelen. Bovendien was de hele infrastructuur er in puin gegooid. We zijn naar een ander lokaal gegaan, hebben met hout een podium gebouwd, we hebben de elektriciteit van een automotor gebruikt om een mengpaneel en de dimmers te bedienen. De veiligheidssituatie in Bagdad is, zoals je weet, heel precair. Nog steeds. Soms moesten we de repetities stilleggen omdat de aanslagen en de ontploffingen te dichtbij waren. Daarom speelden we de voorstellingen ook om 11u 's ochtends. Na 16u 's middags durft bijna niemand er nog op straat te komen. Wat echter veel goed maakte, was de warme reactie van het Iraakse publiek. Ze waren echt geïnteresseerd in de verhalen die wij brachten."

Handicap

De Tochten is het verhaal van de acteurs over hun leven in Bagdad onder de dictatuur, maar ook van de tocht van Hazim naar zijn thuisland. "Ik ben geschrokken van de vernietiging die de oorlog teweeg heeft gebracht. Overal zie je gehandicapten. Twee van mijn acteurs zijn fysiek gehandicapt door het geweld dat ze ondergaan hebben. Allemaal hebben ze echter ook een psychische handicap", zegt Hazim.

De voorstelling brengt Irak naar Vlaamse podia, maar ook Iraki naar België. "Ook dat maakt deel uit van De Tochten. Ik neem die Iraakse acteurs mee naar Turista van Luk Perceval of de installatie van William Forsythe in de Nationale Bank in Brussel om ze kennis te laten maken met het moderne theater. En ze staan paf, ze weten niet hoe ze moeten reageren op de vrijheid die de kunstenaars hier verworven hebben", zegt Hazim.

Hij heeft met dit gezelschap al gespeeld in Vooruit in Gent en de Brusselse KVS. "Het publiek reageerde steeds geïnteresseerd. Veel mensen bleven ook lang in de foyer hangen om een glimp op te vangen van de Iraakse acteurs, en om met hen een gesprek te hebben. Misschien is het ook een interesse in exotische wezens die Iraki zijn", glimlacht Hazim.

Nationaal Toneel Irak en Hazim Kamaledin, De Tochten, op 9 juni om 20.30u in Monty, Montignystraat 3-5, Antwerpen. Arabisch gesproken, met Nederlandse boventiteling. Info: www.monty.be, 03-238.91.81.

© 2005 Concentra

Geert Sels, De Standaard, 03/06/2005 'De thuiskomst'

Hazim Kamaledin werkt met Nationaal Toneel Irak

BRUSSEL - Hazim Kamaledin was 24 jaar lang een politiek banneling. Na de val van Saddam keerde hij voor het eerst terug naar zijn geboorteland Irak. Met tien leden van het Nationaal Theater van Irak recupereerde hij verwoeste materialen voor een voorstelling. „Ik ging ervan uit dat er geen enkele zuivere acteur in de cast zou zitten; ze zijn 35 jaar onderdrukt geweest.”

„Er is nu geen dictatoriaal regime meer. Er is een bezetter"

theater

Van onze redacteur Geert Sels

MET de „bevrijding" van Irak, vond Kamaledin onverwacht de vrijheid om te spreken. Sinds hij in 1989 politiek asiel kreeg in ons land, gaf hij mondjesmaat stukken vrij van zijn verhaal. Maar nooit helemaal; de diensten van de Iraakse ambassade in Brussel vlooiden ijverig de kranten uit en wisten dat hij theatervoorstellingen regisseerde met zijn groep Woestijn 93. Ze hebben hem geen stokken in de wielen gestoken, ze hebben zijn familie in Irak ongemoeid gelaten. Eén enkele keer, toen de interventie in Irak in de lucht hing en De Vooruit een vredesmarathon organiseerde, kwam er intimidatie: misschien was het toch maar beter als hij daar niet opdaagde. Hij is toch gegaan.

Hij is ook naar Irak gegaan, zo gauw het regime van Saddam Hoessein ten val gekomen was. Het was een verwarrende terugkeer, waar hij eigenlijk niet tegen bestand was. Alle nostalgie naar zijn land had hij 24 jaar in zich opgehoopt. Toen de lange autotocht door de woestijn ten einde was, bestond zijn eerste contact in Bagdad uit een man die hem uitkafferde en vroeg wat hij te zoeken had in deze hel. Dan bezocht hij de academie waar hij afgestudeerd was. De muren waren helemaal zwart uitgeslagen. Gebombardeerd door de Amerikanen? „Nee," zei zijn broer, „het gebouw is nooit onderhouden geweest."

Hij had zijn jeugdherinneringen gekoesterd en in zich opgeslagen. Maar toen hij ter plaatse was, vond hij op die dierbare plaatsen niets dan achteruitgang en aftakeling. Met zijn broer

keerde hij wel vijf keer terug naar zijn oude school, in een poging ze te herkennen. Langs alle mogelijke hoeken benaderden ze het gebouw, hopen de beelden van weleer op te roepen. Toen was er een kiosk, een café en een bakker, een plein met frisse planten. Nu is alles grijs en bestoft, overal zijn herstellingen aan de gang.

Na vijf dagen hield hij het niet meer uit. Hij vluchtte zijn land uit, voor de tweede keer in zijn leven. Deze keer mag hij terugkeren.

DE eerste keer dat hij vluchtte, was in 1980. De 24-jarige regisseur had een stuk gemaakt, De koning is de koning, waarin hij zei dat wie de kleding van de macht draagt, uitgroeit tot een dictator. Hij speelde er zelf in mee. Toen op de tweede speeldag de politie binnenviel, haalde een vriend hem van het podium en ze verdwenen door de artiesteningang. Hij dook onder en geraakte enkele weken later met valse papieren het land uit.

Een kwarteeuw later bezoekt hij de academie. De ingang geeft uit op de kamer waar hij meermaals verhoord is en waar hij op de vraag moest antwoorden waarom hij geen lid wou worden van Saddams Baath-partij. Hij heeft er bedreigingen doorstaan en klappen gekregen. Nu is er een controlepost: wat doet hij hier? Heeft hij een geldig paspoort? Hoe lang blijft hij? Voor Kamaledin is het verwarrend. Er is nu geen dictatoriaal regime meer. Er is een bezetter.

Met de Amerikanen is er weinig contact. Ze zijn buiten de stad gelegerd. Als ze op weg zijn naar de Green Zone, de veilige long langs de Tigris, bewegen ze zich snel en in staat van paraatheid. Ze zijn bang en gespannen. Regelmatig zijn er aanslagen in de stad. Zelfs de Irakezen zien er geen logica in. Het kan overal zijn. De meeste Irakezen vinden hen arrogant en tactloos. Ze hebben geen respect voor de geschiedenis en brengen geen culturele invloed binnen. „Angst voor aanslagen is één ding,” zegt Kamaledin, „maar de etnische verdeeldheid die gezaaid wordt tussen soennieten, sjiieten en koerden, kan de spanning erg doen oplopen. Een vriend die in ex-Joegoslavië woonde, vergeleek het met de aanloop naar de Balkan-crisis.”

Het Nationaal Theater is deels leeggeroofd en in brand gestoken. „De zeshonderd werknemers zijn technisch werkloos. Ze krijgen een vergoeding, maar theater wordt er amper gemaakt. Nu zeker niet, het publiek is bang voor zijn veiligheid. Veel acteurs zitten uit armoede in tv-series, of hebben een tweede of derde baantje aangenomen. Momenteel ligt de meeste infrastructuur er belabberd bij. Diverse theaters zijn in brand gestoken, soms door de aanhang van Saddam, soms door Amerikanen.”

Het groepje repeteert in een groot huis, aan de oever van de Tigris. Technici recupereren stukken van een wagenmotor om een lichtdimmer te maken. Ze leggen de hand op een oude, gebroken piano die dringend gestemd moet worden. In de afgebrande magazijnen vinden ze theaterkostuums die nog bruikbaar zijn. De groep is een allegaartje, met mensen die in het commercieel theater gezeten hebben („Echt Antwaarps Theater, maar honderd keer erger”) en zelfs in het propagandatheater van Saddam. „Ik vind die mensen niet schuldig”, zegt Kamaledin. „Gedurende 35 jaar zijn ze gehersenspoeld geweest. Het venster op de wereld is al die tijd dicht gebleven. Eerst vonden ze het moeilijk om dit stuk te spelen, later zijn ze bijgedraaid.”

Voor De tochten recupereert Kamaledin niet alleen decorstukken, maar ook passages uit zijn stuk Het uur nul. Dat gaat over de Arabische held Gilgamesj. „Dat was voor een deel uit tactiek. Met zo'n diverse groep wou ik graag materiaal waar ik houvast aan had. Verder wou

ik niet zomaar het westerse materiaal geven dat ze van mij verwachtten. Een Arabische dictie of mimiek mag er gerust zijn, op voorwaarde dat je er kritisch mee omgaat. Gilgamesj was een dictator avant la lettre. Aan de hand van zijn verhaal konden we het over onze regio hebben en waarom daar altijd dictators opduiken. Het hielp overtuigde Saddam-aanhangers om het minder persoonlijk te maken."

Hazim Kamaledin en het Nationaal Theater Irak spelen „De tochten". Op 3/6 in De Vooruit (Gent), 09-267.28.28 of www.vooruit.be. Op 7/6 in KVS (Brussel), 02-210.11.12 of www.kvs.be (6/6 is er een Irak-avond met Jef Lambrecht en de film „About Bagdad"). Op 9/6 in Monty (Antwerpen), 03-238.64.97 of www.monty.be

© 2005 Corelio

„Welke straf verdient zo'n tiran?"

Manu Tassier, De Standaard, 26/11/2005

Iraakse toneelauteur en slachtoffer Hazim Kamaledin over Saddam

Politiek vluchteling Hazim Kamaledin heeft de dictatuur van Saddam aan den lijve ondervonden. Wat vindt hij van het proces tegen de voormalige president?

„Dit proces is een marionettenspel"

Van onze redacteur

Manu Tassier

ANTWERPEN.

HAZIM Kamaledin (51) is geen neutraal observator. In zijn woning in Antwerpen vindt hij er geen doekjes om: hij is tegen Saddam en tegen de Amerikaanse aanwezigheid in Irak. Tegelijk wil hij zich niet opwerpen als groot politiek specialist. „Ik ben maar een theatermaker, een intellectueel."

Maar Kamaledin is wel een slachtoffer van de repressie van het regime. „Toen Saddam werd opgepakt, was ik zelf van plan een aanklacht in te dienen. Hij heeft me in 1979 onterecht ter dood veroordeeld omdat ik gewoon mijn mening heb geuit." Bij een bezoek aan Bagdad zocht Kamaledin naar documenten om een proces voor te bereiden, „maar er zijn geen documenten teruggevonden. Ze zijn gestolen door de belanghebbenden". Wie zijn dat? De Verenigde Staten en de Irakezen die met hen meewerken: „De Amerikanen willen bepaalde zaken geheim houden."

„Ik ben niet de enige die een klacht wil indienen. Heel wat Irakezen zijn veroordeeld wegens kleine feiten, bij wijze van spreken omdat iemand een kop koffie toevallig omstootte op een foto van Saddam in een krant."

Wat voelde hij toen hij op 19 oktober op tv het begin van het proces tegen Saddam meemaakte? „Eerst voelde ik woede: de grote duivel verschijnt voor de rechter. Maar dan dacht ik: dit proces is een marionettenspel, gemaakt op maat van de actuele politieke toestand."

„De rechtbank concentreert zich nu op de wraakactie in Dujail. Er wordt een gewone criminele zaak van gemaakt, heel simpel. Technisch gezien klopt dit. Maar veel dingen blijven onvermeld. Ik vind dit heel erg."

Kamaledin wil een internationaal tribunaal. „Saddam verdient' minstens een even groot proces als Milosevic." In zo'n tribunaal zouden ook de veelvuldige contacten tussen Saddam en de VS aan het licht worden gebracht. „Alle geheimen zouden worden onthuld. Een rechtbank in Irak zal dit nooit doen zolang er subjectieve rechters zijn."

De berechting van de ex-dictator wil Kamaledin in een bredere context plaatsen. „Het hele verhaal van 35 jaar fascisme komt niet ter sprake, hoe Saddam een product is van het Arabische nationalisme dat eerder door Amerikanen en Britten werd gepropageerd als tegengewicht tegen het communisme. Ik wil feedback voor de hele geschiedenis, niet alleen voor die van Irak, maar voor die van het hele Midden-Oosten."

Een ander argument voor een internationaal tribunaal is dat de Irakezen zelf emotioneel staan tegenover het Saddam-regime. „Niemand in Irak kan objectief oordelen. Haat brengt nooit rechtvaardigheid. Ik wil absoluut niet dat Saddam na dit proces geëxecuteerd wordt. Dat zou een uiting van wraakzucht zijn."

Maar verdient hij de doodstraf? Kamaledin aarzelt. „Wat verdient zo'n tiran? Met die vraag zit ik ook."

Kamaledin kant zich tegen de Amerikaanse bezettingsmacht, maar hebben de VS tenslotte de tiran niet verdreven? „Dat hadden de Irakezen zelf kunnen doen als ze de steun van de internationale gemeenschap hadden gehad", zegt hij. „In de jaren zeventig was de oppositie nog relatief krachtig, maar door de steun van het westen en de VS aan het Baath-regime, is het verzet afgetakeld."

De toneelschrijver ziet de toekomst van zijn land somber in. Hij is zelf afkomstig uit Babylon, uit een sjiitische familie, maar hij voelt zichzelf niet meer echt gelovig. De onderverdeling in etnisch-religieuze groepen (soennieten, sjiieten, Koerden) verontrust hem. „De VS hebben twee scenario's", denkt hij. „In het eerste scenario blijft Irak één, sterk en pro-Amerikaans. In het tweede valt het land na een burgeroorlog uiteen in een Koerdisch, soennitisch en sjiitisch deel, en blijven de VS in de regio dominant."

Hij wil wel optimistisch zijn en geloven in de opbouw van een democratische rechtsstaat - maar hij ziet weinig hoopvolle tekenen. Na jarenlange tirannie heeft het land geen bekwame leiders meer en de ballingen zijn in twee soorten verdeeld: degenen die niet veel geleerd hebben en de anderen die niet durven terugkeren. Hij vreest voor de ontwikkeling van zijn land. „Ik herinner me foto's uit de jaren 60 waarop mijn moeder een mini-jurk droeg. Nu dragen de dochters van mijn zus een sluier."

Voor meer achtergrond bij het proces-Saddam: www.standaard.be/saddam

Michael De Cock, Knack, 18/05/2005

'Zou jij je moeder kunnen vergeten?'

Na 25 jaar ballingschap in België keerde Hazim Kamaledin terug naar Irak.

De vlucht terug Bagdad in ontbinding Theater en diarree

De Iraakse acteurs zijn van 21 tot 28 mei te gast op het KunstenFestival des Arts in Brussel, en treden in juni op in Gent, Brussel en Antwerpen.

Hij houdt niet van het woord vluchteling en noemt zich liever 'balling'. 'Ik ben niet gevlucht, ik was niet langer welkom. Dat is een verschil.' In 1979 wordt Hazim Kamaledin onder het regime van Saddam Hoessein zevenmaal ter dood veroordeeld vanwege een te kritische theatervoorstelling. 'Op de universiteit had ik een theaterstuk gemaakt. Een van de voorstellingen werd door de politie stilgelegd. Politie mannen stormden het podium op en arresteerden de acteurs. Ik stond toen ook op de scène, maar een vriend van me had het zien aankomen en heeft mij meegesleurd.'

In België richt hij het theatergezelschap Woestijn '93 op. Onmiddellijk na de val van Saddam keert hij naar Irak terug om in de chaos van Bagdad een Vlaams-Iraakse theaterproductie uit de grond te stampen. Hoe krankzinnig ook, één ding was mij onmiddellijk duidelijk: 25 jaar na zijn verbanning vanwege een toneelstuk vindt hij in het theater het perfecte alibi om naar zijn vaderland terug te keren. Ik heb nog geen balling of vluchteling ontmoet die dat niet wil. Ondertussen zijn we een jaar verder, en pendelt Hazim tussen Bagdad en Antwerpen.

'Elke mens wil terug naar de baarmoeder', zegt hij me tijdens een van onze gesprekken. 'Zou jij je moeder kunnen vergeten?'

'In Bagdad ben ik een vreemde nu, net zoals in België. De eerste man die ik zag toen ik een jaar geleden uit de auto stapte, schold me uit voor idioot. "Wat kom je hier in 's hemelsnaam doen", riep hij. "Het is hier de hel. Jij bent gek? Ga terug naar waar je vandaan komt." Ik ben voor de gemiddelde Iraakees nu niet minder blond dan jij.'

Hij staat op en loopt een paar passen schuifelend door de woonkamer. Zijn armen slap naast zijn lichaam. Zijn ogen naar de grond.

'Zo lopen Iraakezen', zegt hij. 'Ik denk dat dat het gevolg is van al die jaren terreur onder Saddam. Westerlingen lopen veel opener. Ik ben ook naar Babylon geweest, mijn geboortestad. "Hier ben je naar de middelbare school gegaan", zei mijn broer me. Het leek alsof ik dat gebouw nog nooit gezien had. Ik kon me niks meer herinneren. Alles is er zo op achteruitgegaan. En vuil. Babylon was vroeger een moderne stad.'

'Ik had de meeste familieleden en vrienden 25 jaar niet meer gezien. Ik heb ze achtergelaten als jonge, actieve mensen. Eerst herkende ik velen van hen niet. Zo anders. Niet alleen qua uiterlijk, anders door het leven getekend. De omhelzingen waren warm, alleen wist ik niet wie

ik omhelsde. Met mijn ouders was het net zo. Iets tussen verlangen en vervreemding. Het was alsof ik niet mijn moeder weerzag, maar mijn grootmoeder. Echt. Mijn ouders praten met mij alleen maar over het verleden. Weet je dit nog, weet je dat nog?'

'Geen woord is accuraat genoeg om te beschrijven hoe ik Bagdad na al die jaren terugvond. De stad lijkt op een lijk dat niet begraven is en maanden heeft liggen rotten. Alles is in ontbinding. Een lijk vol slijmen en parasieten. Ik ben met mijn broer langs de plaatsen van mijn jeugd gereden. Het was een schok. Alles wat ik de eerste dagen zag, riep agressie bij me op. Ik kwam weer aan het kantoortje van de studenten van de Baath-partij. Daar werd ik - en vele anderen - gemarteld.'

Hij sluit zijn ogen en wijst met zijn vinger naar een litteken op zijn ooglid. Dan steekt hij een verminkte vinger mijn richting uit. Het voorste vingerkootje lijkt te zijn weggeknipt tot aan de wortel van de nagel. 'Er werd in Irak geschokt gereageerd op de sadistische beelden uit Abu Ghraib, maar evenveel mensen zijn eigenlijk blij dat een aantal Saddam-aanhangers zijn verdiende loon kreeg. Onder Saddam ging het er trouwens veel harder toe.'

'Heel veel mannen die deel uitmaakten van de partij van Saddam hebben nu belangrijke functies aan de universiteit. Ook toen Iyad Alawi aan de macht kwam, doken ze overal weer op. Alawi voerde een schrikbewind, toch slaagde hij er niet in orde te scheppen. En ook huidig premier Ibrahim al-Jaafari krijgt geen vat op de chaos die de Amerikanen achterlieten. Het leven in Bagdad is heel gevaarlijk. Er lopen mannen door de straten met borden op het lichaam waarop ze zich als huurmoordenaar aanbieden voor 50.000 dinar, dat is ongeveer 33 euro, een derde van een maandloon. Zoveel is een leven in Bagdad waard. Dat bedrag kan nog zakken. Ondertussen is er ook een drugprobleem. Dat was vroeger onbestaande. Alcohol is verboden, maar alle soorten drugs zijn toegelaten, en overal te verkrijgen. Cocaïne, opium, heroïne, wiet, benzine gemengd met lijm.'

'Ontvoeringen zijn een echte plaag. Kinderen en vrouwen zie je nauwelijks in de straten van Bagdad. Veel te gevaarlijk. Er worden immense bedragen geëist. Het zoontje van de zus van een van mijn acteurs werd ontvoerd. Twee dagen later vroegen de kidnappers 80.000 euro. Zoveel geld hadden ze natuurlijk niet. Uiteindelijk hebben ze hem voor 3000 euro teruggekregen. En dat is allemaal openbaar.'

'En de overheid doet daar niks aan?'

'Weet je wat grappig is? In Bagdad heeft vandaag ieder burger wapens in zijn auto. De politie heeft er geen.'

Hij begint luid te lachen.

'Dan is het natuurlijk moeilijk om orde te houden. Het verkeer is complete waanzin in Bagdad. Een jungle. Er staan wel politiemannen. Maar ze doen niks. Ze zijn machteloos.'

'Sinds de Amerikanen de macht hebben overgedragen, zijn de straten in Bagdad iets veiliger geworden', geeft hij toe. 'De Amerikanen waren een doelwit. Je kon best niet te dicht in hun buurt komen. En bij het minste schoten de soldaten in het wilde. De Amerikaanse soldaten waren allemaal doodsbang.'

Op de vraag of Irak beter is geworden sinds de Amerikanen Saddam hebben afgezet, wil hij niet antwoorden.

'Dat is een zwart-witvraag. De werkelijkheid is veel complexer en genuanceerder. De lonen van de mensen zijn in vergelijking met de Saddam-periode bijna verhonderdvoudigd, en de prijzen op straat zijn niet gestegen. Economisch gezien is er vooruitgang. Mijn broer en zijn vrouw kunnen nu dertig procent van hun loon sparen. En eindelijk kunnen de mensen hun mening zeggen, en hun godsdienst uitoefenen. Je kunt op dit moment in Bagdad evenveel zeggen als in Vlaanderen. Ik geef het niet graag toe, maar de Amerikanen hebben onze hoofden bevrijd. Dat wil niet zeggen dat ze mijn vrienden zijn. Maar het is Amerika niet om het Iraakse volk te doen. De vijand van mijn vijanden moet mijn vriend niet zijn.'

'In Irak wordt heel veel theater gespeeld. Meer dan in Vlaanderen. Te vergelijken met Londen. Ook ten tijde van Saddam. Toen was het veelal 'entertainmenttheater' en theater dat propaganda maakte voor het regime. Maar ook Shakespeare. Op dit ogenblik staat bijvoorbeeld Hamlet op de affiche.' Hij glimlacht: 'Ze geraken daar maar niet verder dan Hamlet.'

'Een van de grootste verdiensten van Saddam is de desalfabetisering', zegt hij cynisch. 'Hoe dommer de mensen, hoe beter voor hem. Al die dingen moeten opnieuw opgebouwd worden. Daarom ga ik terug. Het theater in Bagdad is 25 jaar lang niet meer geëvolueerd. Ik heb het gevoel dat ik daar meer nodig ben dan hier.'

'Vraag me niet waarom, maar in tijden van oorlog en chaos ontstaat er bij de mensen een soort koorts. Dat heb ik overal gezien. Koorts die ervoor zorgt dat mensen alles intenser doen. Seks, moord, godsdienst, drugs, maar ook poëzie en kunst... alles wordt intenser. En alles gebeurt met koortsachtige bezetenheid.'

'Bedoel je met die koorts een soort creativiteit?'

'Creativiteit zou ik het niet noemen', zegt hij met een glimlach, 'eerder een soort diarree.'

'Al de stukken die ik tot nu toe gemaakt heb, gaan over het verleden. Het heeft niet zozeer met heimwee of nostalgie te maken. Eerder met een kritisch denken over mijn verleden. Theater moet voor mij een plaats van ontmoeting zijn. Zowel voor de mensen die het maken als voor het publiek. Daarom heb ik acteurs rond mij verzameld van allerlei strekkingen, zowel Saddam-aanhangers als tegenstanders. Er heerst een traditie van kitsch in het Iraakse theater. Daar kan ik niet mee werken. Irakezen zijn bang van leegte, soberheid en stilte. Ik ben samen met mijn acteurs in oude afgebrande en stukgeschoten theaters, zwartgeblakerde stoelen en andere afval gaan halen. Al die spullen hebben we gerecycleerd tot een nieuw podium. Voor de tekst baseerde ik me op oeroude Arabische nomadenverhalen waarin geweld, seksualiteit, godsdienst en politiek aan elkaar gelinkt worden. Op de ruïnes van het verleden wil ik het over destructie, oorlog en totalitaire regimes hebben. Waarom wordt het tweestromenland, de moeder van alle beschavingen, keer op keer vernietigd door externe factoren? En hoe komt het dat totalitaire regimes er steeds weer de kop opsteken?'

Na ons gesprek laat hij op zijn computer een aantal foto's zien uit Bagdad. Foto's van acteurs en van hedendaagse Iraakse schilderkunst. Maar ook beelden van een verwoest theater, Amerikaanse tanks, wrakken en puin, middeleeuws aandoend sanitair.

Dan wordt hij stil.

'Iedereen is hiervoor verantwoordelijk, zowel Saddam als de Amerikanen.'

Hij praat emotioneel over Bagdad en Irak. Soms bitter, soms warm en hoopvol. 'Het liefst zou ik zes maanden daar wonen, en zes maanden hier. Een brug slaan tussen beide landen'

Vlak voor Amerika de macht in Irak overdroeg, ging in Bagdad een coproductie tussen de Vlaamse Tg Cactusbloem en het Nationaal Theater van Bagdad in première: De tochten . Op minder dan 50 meter van het theater ontploften er bommen.

We zijn precies één jaar verder. De tochten komt naar België.

© 2005 Roularta Media Group